

kõik mõnused seadused siis wast tulufandjaks lähawad, kui meie neid tundma õpime, ja mida täielikum meie neid tunneme, seda parem. — Wõib küll teisel ja kolmandamal walitemise aeg weel juhtuda, et siin ja seal mõni kits kärneriks pannakse, küll neljandamal korral paljaks kooritud puud rahwa silmad lahti peastawad, et targemalt lähwad kogukonna ees seisust walitema. Meis waldades, kus kehwasse kerg weel parajile ei ole wistatud, waid alles suurema hulga peremeeste käes käib, sünnitab uus kogukonna seadus raskesti, sest et tema maksude koormat kaswatab. Teiselt poolt võib osaw kogukonna walitsus palju teha, mis läbi tulewal päewil koormad fergemaks lähawad, kui kogukonna kasjad niisaugele saawad, et nende intressidest üks osa awalikud maksud aratafutakse. Aga läbi teele tagasi.

Pärast seda kui Peeter Mõistand ülewaataja kohtu poolt kinnitatud ja ammetisse wannutatud oli, wõttis ta walitsuse ohjad oma kätte. Esimesel kogukonna wolinikude kokutulemisel rääkis tema need tähtsad sõnad: „Kogukond on meid oma usaldusega auustanud, et walitsuse woli meie kätte annud, mis eest meie walitejatele paremat tänu ei wõi anda, kui et meie, igamees omalt kohalt, kõigest wäest ja jõust peame püüdma kogukonna wara kaswatada, õigust ülespidada ja walguse laiendamise eest hoolt kanda. Meie peame seadust põhjani tundma õpima ja ennast temaga nii tutawaks tegema, et igal iselikul etetulemistel need paragrahwid hõlpsalt leiame, mis järel meie peame ise käima ja teist talutama. Ühe inimese rammu ei kesta, kui tema üksi päini kõik tahaks toimetada, aga lastem meid ühel meel koormat

kanda, siis tohime loota läbi saada. Õigus ei tohi kuskil wahet teha, waid peab seisustest lugu pidamata oma teed edasi minema; olgu peremees ehk sulane, kohaomanik ehk wabadik, rikas ehk kehwa, tutaw ehk tundmata, sõber ehk waenlane: kohtu ees kaalutakse neid kõiki ühel wiisil. Mis keegi on teeninud, seda palga peab tema wõtma. Sünnib kellegi ammetniku hooletuise läbi kahju, siis peab süüdlane selle eest wastama. Wiimisel aeg kuulatakse iga sagedamast, et kogukonna warandus pikaküünteliste näpude wahel langeb, ehk seal tohi mõte tulla, et hoidjate poolt tarwilik hool puudub. Sellepärast peaksiwad mitne kogukonna walitsused ühel nõul kogu astuma ja alandliku palumist ülewaataja kohtude ette wiima, et meile luba antaks, suuremaid raha-summasi kredittasusse hoida anda, kui meie endi hoidmine küllaliski kindlust ei peaks andma. — Kooli ülespidamise ja laste koolitamise eest tuleb ühtepuhku wäsimata hoolt kanda, sest nüüd, kus koolide ülespidamine meie enda õlale on pandud, tuleb meil palju suuremat hoolt nende eest kanda, kui enne seda. Mis meie minewal aastal waba woli oma walla hoolile oleme teinud, seda tahame nüüd kui ial wõimalik äädawaks seaduseks teha.“ Juba neist lühikestest tähendusdest näeb igaüks, mis tõsine waim uue kogukonna wanema sees elas; kui tema sõnadel rajatatud teed tegudes maha ei jäta, siis tohime ***i wallale õnne soovida, ühtlasi loota, et kaa teistes paikades asjad sähedusel wiisil edenema peasewad. — Pikema õo järel tuleb ommetegi omal aeg koidu walguis, ega se siis meilgi teistite saa olema?